

Stvarna razprava v višjih razredih, oziroma šolskih letih ponehuj, vedno važnejše mesto pa zavzema slovnična razprava. Po

tej poti dobi učenec naj boljšo podstavo za spisje, ki je konečni uspeh razpravljanja beril.

Razgovor o dosedanjih poskusih s pokončno pisavo.

Poročal pri okrajni učiteljski konferenciji v Mengši dne 5. mal. srpana 1893 Ljudevit Stiasny.

Vprašanje pokončne pisave še ni povsem rešeno. To bi že pač morali pričakovati, ako se pomisli, da ima pokončna pisava bogato literaturo, a da se je zoper njo oglasilo malo nasprotnikov, še bolj pa ako se vé, s katerega stališča sodijo o tem ti ali oni.

Higijeniki, med drugim najslavnejši zdravniki za očesne bolezni ter anatomi vseh dežel, so se izrekli za pokončno pisavo. Pedagogi sicer še odlašajo, a nam ostaja, vzroke za in proti premisliti in temu odlašanju konec storiti.

Med tem ko se je pokončna pisava uradno vpeljala na Hrvaškem, med tem ko v čeških šolah pišejo v prvih treh razredih pokončno, med tem ko to vprašanje tudi v drugih deželah lepo napreduje, bije se med nemškimi učitelji v nekaterih krajih še hud boj.

Oglejmo si malo ta boj.

Od nasprotnikov pokončne pisave sta se oglasila v zadnjem letu J. Piritsch in dr. Wandt.

J. Piritsch sodi o pokončni pisavi (Volksschule št. 22): „Derselben haften nach der Meinung Vieler so wesentliche Schwächen, dass ich keinen Anstand nehme, die ganze Angelegenheit in ihren Haupt- und Nebenverhältnissen mit dem nichts weniger als ehrerbietigen Namen „Steilschriftlerei“ zu bezeichnen“.

Tudi on sodi, da morajo o tem vprašanji soditi samo praktični učitelji, a pridružuje se pa tudi peščici, ki hočejo več vedeti ko najslavnejši zdravniki. Vsak razumen učitelj bi pričakoval, da bo ostal v polemiki zoper pokončno pisavo pri šolskih poskusih ter da bo dokazal, da so vspehi

pri pokončni pisavi slabi, a on tega ne more — zato se obrne zoper zdravnike ter jim očita, da so napačno sodili pri „Basaltlinien-Einstellungsgesetz“. Ozirati se na taka nasprotovanja bi bilo pač odveč, kajti kako more lajik bolje soditi o očesnih boleznih, ko prvi specialisti.

Vse jedno mora Piritsch pripoznati, da ima pokončna pisava veliko veljavnih pokroviteljev, kakeršnih si je malokatera nova ideja v tako kratkem času pridobila.

V Schlesisches Schulblatt št. 4. l. l. pa piše dr. Wendt: Ich bin selber immer ein Anhänger der Steilschrift gewesen, wahrscheinlich lange, bevor es Bayr in Wien eingefallen ist mit seiner Entdeckung und den mit derselben verknüpften Vortheilen an die Öffentlichkeit zu treten. Ich begrüßte die Verbreitung der Steilschrift mit Vergnügen. Dies schwand freilich bald, als ich erkannte, dass es sich nicht um Steilschrift, sondern um Rechtwinkel-Schrift handelt, welche dem Principe unserer Currentschrift völlig widerspricht“.

Iz tega se vidi, kako se Nemci boje za gotično pismo ter da so mnogi samo zaradi tega nasprotniki pokončne pisave.

To so pa le mnenja posameznih, kateri so pa v manjšini. Posamezna društva, enquete, vlade itd. se pa niso izrekla v zadnjem letu zoper pokončno pisavo. Pač se je bralo pred nekoliko meseci: Virtemberška vlada se je izrekla zoper pokončno pisavo. To je pa bila časnikarska rasa, kojoj so većinomoma vsi časopisi popravili. Na Virtemberškem sta se člana komisije za ureditev pisave dr. Berlin in dr. Rembold — znana nasprotnika pokončne pisave — pač izrekla zoper vpeljavo pokončne

pisave — a to je bilo pred 8 leti — ne pa letos, ko so praktični poskusi dokazali prednost pokončne pisave.

Značilno pa je, da se ne sliši več o ovirah pokončne pisave ter nje hibah. Ako bi nasprotniki kaj mogli dokazati, pač bi se oglasili.

Pustimo nasprotnike pokončne pisave in oglejmo si njene prijatelje. Kako zelo napreduje pokončna pisava v drugih deželah, govoril sem pri zadnjem zborovanji. Danes hočem govoriti samo o napredku pokončne pisave v naši deželi, osobito v našem okraji. Popred moram vendar omeniti izborna metodično knjigo „Franz Jäger's Lehrgang der Steilschrift“. „Schule und Haus“, ki ni posebno pokončni pisavi naklonjena, piše o tej knjigi: Man mag welche Stellung immer zur Steilschrift einnehmen, das wird demjenigen, welcher die Bewegung verfolgt, bei Durchsicht des vorliegenden Prachtwerkes klar: Jäger durchgeistert die ganze Steilschriftbewegung, er hebt die Bestrebungen über das Niveau eines pädagogischen Rummels und gestaltet sie zu einer wissenschaftlichen, technischen und zugleich pädagogischen Angelegenheit. Es ist ja klar, dass man die Steilschriftfrage nicht gelöst hat, wenn man die Schüler zwingt, das Heft gerade vor sich hinzulegen und die Schattenstriche der Schrift senkrecht zu ziehen, statt schief. Man muss der Schrift an den Leib rücken, diese muss umgewandelt werden. Wir können unumwunden aussprechen, dass von allen bisher erschienenen Steilschriftvorlagen die Jägerschen die besten sind*.

Ta knjiga je res izborna metodično delo. Takih izbornih metodičnih knjig ima ležeča pisava prav malo. Razven metodične obravnave pokončne latinice, gotičnega pisma in rond-pisave zagovarja Jäger pokončno pisavo prav spretno v brošuri: Begleitwort zur Jäger's Steilschrift. Iz te brošure posnamem najvažnejše.

Jäger trdi, da pokončno pisava pisana z ostrim peresom nima prihodnosti, kajti

pokončna pisava pisana s topim peresom ima v tem velike prednosti v sebi, da se lahko piše brez pritiska.

Da se pa piše brez pritiska jo zelo važno. Kakor se učenci že od daleč hitro spoznajo, je-li pišejo pokončno ali ležeče, ravno tako se že od daleč spozna, kateri učenec piše s pritiskom, kateri pa ne. Zadnji sedi zelo mirno, „ohne merkliche Bewegung der Gesichtszüge, ohne besondere Reizerscheinungen und ohne Verzerrung der Gesichtszüge“. Ravno nasprotno se pa opazuje pri prvem učencu. Prva pisava tudi oči i živec bolj utruja, zato se glava v tem prizadevanji nehote bolj približa papirju.

Pokončna pisava pisana s topim peresom brez pritiska, da brezdvomno brzejšo pisavo, ko ležeča pisava. To se je pokazalo pri večkratnih praktičnih poskusih v raznih šolah.

Zakaj pa je ta pisava brzejša, utemeljuje Jäger tako-le: „Die Steilschrift führt zu einem mehrfachen Gewinn an Zeit 1) zufolge ihrer natürlichen und bequemen Zugrichtung. 2) durch Vermeidung des Aufenthaltes mit der Schattenstrich-Nüancierung 3) zufolge Gestattung der kürzeren Haar- und Schattenstriche, 4) durch die Ersparung des besondern Federdruckes überhaupt.

S tem je Jäger dokazal, da se da pokončna pisava ne samo hitro pisati, ampak da celo prekosi v hitrosti ležečo pisavo.

Oglejmo si napredek pokončne pisave na Kranjskem. Naj bolj napreduje pisava na Kranjskem v Ljubljani, kjer se je vpeljala vže v večini razredov. V kranjskem okraji se je vsled sklepa okrajne učiteljske konferencije vpeljala v vseh 1. oddelkih. Vspehi so bili taki, da so sklenili pri zadnjem učiteljskem zborovanji jo splošno vpeljati. Tudi v drugih okrajih več ali manj napreduje.

Naš okraj v tem vprašanji ni prvi — a tudi ni med zadnjimi. Res da se ni posebno veliko učiteljskih močij pečalo v zadnjem letu s tem vprašanjem, a kateri so pokončno pisavo gojili, storili so to ko-

renito, zato so pa vspehi tudi taki — kakeršnih se ni pričakovalo.

Pokončna pisava se je vpeljala v zadnjem letu v kamniškem okraji v 8 šolah a 15 oddelkih, namreč v Dolskem, v deški šoli v Kamniku, v Moravčah, v Pečah, v Radomljah, pri sv. Trojici, v Vodichah ter v zasebni ljudski šoli šolskih sester v Repnjah.

Vspehi na teh šolah (katere sem sestavil po poročilih omenjenih šolskih vodstev):

a) Glede držanja telesa i rok. Učenci so se držali pravilnejše, neprimerno boljše, prav povoljno, neprisiljeno; le v jedni šoli so sicer sedeli ravno, a bili naprej nagnjeni, ker je bila oddaljava med sedežem in mizo prevelika.

b) Glede razločnosti pisave so vsi poročevalci v tem jedini, da je pokončna pisava veliko bolj razločna ko poševna.

c) Glede pisave. Pisava je bila pri večini učencev lepa, pri mnogih zelo lepa, le v jedni šoli se je nagibala na jedno ali drugo stran.

d) Glede hitrosti priučenja. V tem so poročevalci nejedini. Oni, ki so pričeli s pokončno pisavo s prvim letom, poročajo o jako lepih vspehih, le v jednem slučaju se je porabilo toliko časa ko popred. V jednem slučaju se je pričelo s pokončno pisavo v drugem šolskem letu, vspehi so bili končno prav lepi, a truda je bilo začetkoma obilo.

Oziraje se na te poskuse, se sprevidi, da je najbolje pričeti v I. oddelku ter v višji skupini. Letos izidejo nove stenske table s pokončno pisavo, abecedniki s pokončno pisavo, potem bodo tudi te ovire odstranjene in priučitev pokončne pisave bo lažja.

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

IX. Razpis ustanov.

C. kr. deželni šolski svet razpisuje ustanove za učitelje z nastopnim razglasom: Z. 1466.

L. Sch. R. Für das Jahr 1893 gelangen die vom gewesenen Professor und Welt-priester Franz Metelko gestifteten sechs Geldprämien für Landschullehrer in Krain im derzeitigen Betrage von je zwei und vierzig (42) Gulden, sowie die aus dem Vermögen des aufgelösten Gartenbauvereines errichteten drei Geldprämien für Volksschullehrer im derzeitigen Betrage von je sieben und dreißig (37) Gulden 80 kr. hiemit zur Ausschreibung.

Anspruch auf die erstere Stiftung haben jene Landschullehrer in Krain, welche sich

nach Ausspruch der vorgesetzten Schulbehörden durch Sittlichkeit, Berufseifer, sorgfältige Pflege der slovenischen Sprache und durch Veredelung von Obstbäumen auszeichnen, auf die letztere Stiftung aber jene, welche sich die Pflege der Schulgärten und den Unterricht im Gemüsebau und in der Obstbaumzucht besonders angelegen sein lassen.

Bewerber um eine dieser Prämien haben ihre diesfälligen, gehörig belegten Gesuche bis 31. Juli 1893 im Wege des vorgesetzten Bezirksschulrathes zu überreichen.

K. k. Landesschulrath für Krain.

Laibach am 1. Juli 1893.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. (Okrajna konferencija.) Konferencija učiteljstva slovenskih in utrakvističnih ljudskih šol v Ljubljani se je vršila dne 28. rožnika v mestni dvorani. G. nadzornik Levec otvori konfe-

rencijo, pozdravi učiteljstvo in si izvoli namestnika g. prof. Vodeba. Na predlog vadniškega učitelja g. Grkmana sta bila voljena per acclamationem zapisničarja gspđ. Borowsky in g. Keel, verifikatorja